

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Hugo Hinsley

αρχιτέκτων, διευθυντής του προγράμματος
"Housing & Urbanism", Architectural Association
School of Architecture



Οι ανόητες ιδέες ...στη γωνία τους

■ Αλεξάνδρα Γούτα



Τον Χιούγκο Χίνσλεϊ δεν τον συναντήσαμε στο Λονδίνο, όπου ζει και εργάζεται, αλλά στη Θεσσαλονίκη. Κι όμως, μιλώντας μαζί του, είχαμε την αίσθηση ότι βρίσκεται στον φυσικό του χώρο. Ίσως γιατί ο Βρετανός αρχιτέκτονας θαυμάζει τη δυνατότητα των πόλεων να προσαρμόζονται και η Θεσσαλονίκη -που τον φιλοξένησε για λίγες ημέρες τον Ιανουάριο- υπήρξε στην πορεία των ετών μια κατεξοχήν προσαρμοστική πόλη. «Πιστεύω ότι η παλιά Θεσσαλονίκη μπορεί να γίνει παράδειγμα για τις σύγχρονες πόλεις γιατί στη διάρκεια 100 χρόνων κατάφερε να "ξανασκεφτεί" τον εαυτό της πολλές φορές και να τον εφεύρει ξανά και ξανά», λέει στο «Τ».

Η συζήτησή μας, που μέσα σε λίγα λεπτά της ώρας έφτασε από το 1917 στο ...2050 και από τα Docklands του Λονδίνου στη HafenCity και την Κίνα, έγινε στο κτήριο «M2» του Μεγάρου Μουσικής, ανάμεσα στα εκθέματα της έκθεσης «Θεσσαλονίκη 100 συν».

Και είχε το ενδιαφέρον της, πρώτα από όλα γιατί όταν ο Χιούγκο Χίνσλεϊ (Hugo Hinsley) μιλάει για τις πόλεις δεν μιλάει μόνο θεωρητικά, αλλά ως «μπαρουτοκαπνισμένος» αρχιτέκτων. Είναι διευθυντής του προγράμματος "Housing & Urbanism" στην περίφημη αρχιτεκτονική σχολή "AA" του Λονδίνου (Architectural Association School of Architecture). Παράλληλα, είναι μέλος της ερευνητικής επιτροπής του Europan, ενώ αποτέλεσε πρόσφατα και την "ψυχή" σημαντικής έρευνας για τον σχεδιασμό και προγραμματισμό των περιοχών East End και Docklands του Λονδίνου.

Στη συνέντευξη του στο «Τ», ο Βρετανός αρχιτέκτων μίλησε για την Ελλάδα, εκφράζοντας την πεποίθησή ότι έχει εγκαταλειφθεί από την ΕΕ μέσα σε πλήρη χάος, για τη Θεσσαλονίκη και για την τεχνική βιωσιμότητα των πόλεων, για την «πλασματική» εικόνα του Λονδίνου και τον ρόλο των επενδυτών, ενώ εξήγησε πώς φαντάζεται τις πόλεις του 2050 και γιατί θεωρεί σκαριστική την αποτυχία του διαλόγου για την κλιματική αλλαγή στην Κοπεγχάγη.

Ποιες είναι οι τάσεις που πιστεύετε ότι θα κυριαρχήσουν στον αστικό σχεδιασμό στα επόμενα 20 χρόνια;

Όλες οι ευρωπαϊκές πόλεις πρέπει ν' αντιμετωπίσουν την πρόκληση του πώς θα είναι παραγωγικές στην οικονομία της γνώσης, αντί να επιμένουν στην παλιά βιομηχανική οικονομία, που έχει σχεδόν τελειώσει στις περισσότερες περιοχές -αν και υπάρχουν διαφορές από χώρα σε χώρα. Πιστεύω, λοιπόν, ότι η μία τάση θα είναι αυτή, συνδυαζόμενη με αλλαγή στη σχέση μεταξύ ιδιωτών επενδυτών και εκλεγμένων κυβερνήσεων. Οι δύο πλευρές, αντί ν' ανταγωνίζονται, πρέπει να βρουν νέο τρόπο να συνεργαστούν για μια κοινή ανάπτυξη και συλλογική δουλειά από την οποία θα επωφεληθούν και οι δύο πλευρές, βασισμένη στην ιδέα ότι η πόλη γίνεται ξανά ένα παραγωγικό μέρος, ικανό να προσαρμόζεται συ-



www.pr2012.aaschool.ac.uk

νέχεια στις εξελίξεις.

Δείτε, για παράδειγμα, την ιστορία της Θεσσαλονίκης, πώς αυτή η πόλη ήταν στο παρελθόν πάντα ικανή να προσαρμόζεται, να βρίσκει νέες μορφές, ν' αναπτύσσει νέα μοντέλα, που επέτρεπαν σε πολύ διαφορετικές κοινότητες και συλλογικότητες να εργάζονται μαζί. Αυτό το χάσαμε τα τελευταία χρόνια. Ο σχεδιασμός και ο τρόπος σκέψης είναι μάλλον περιορισμένος, το συμφέρον του ιδιωτικού τομέα εστιάζεται πολύ στο βραχυπρόθεσμο κέρδος, όχι στη μακροπρόθεσμη ιδέα της πόλης. Αυτό πρέπει να αλλάξει.

Δηλαδή, πιστεύετε ότι η παλιά Θεσσαλονίκη θα μπορούσε ν' αποτελέσει παράδειγμα για τις σύγχρονες πόλεις;

Νομίζω πως ναι. Στη διάρκεια 100 χρόνων η Θεσσαλονίκη κατάφερε να "ξανασκεφτεί" τον εαυτό της πολλές φορές και να τον εφεύρει ξανά και ξανά, με έναν συνδυασμό πολύ ενδιαφερόντων χωροταξικών και αρχιτεκτονικών σχεδιασμών, αλλά και με πολύ καλή πολιτική ηγεσία μετά την πυρκαγιά.

Δείτε πώς μετά τη μεγάλη πυρκαγιά του 1917, με το σχέδιο Εμρηαρ, μπόρεσε να ξαναφτιαχτεί κάτι φανταστικό. Στην Ευρώπη πρέπει να σκεφτούμε ξανά. Δεν είμαστε σε μια κρίση πυρκαγιάς τώρα, αλλά σε μια κρίση πλήρους κατάρρευσης της παλιάς οικονομίας. Αρα πρέπει να σκεφτούμε πώς η πόλη σαν φυσική και κοινωνική δομή μπορεί να προσαρμοστεί στη νέα κατάσταση και να γίνει ξανά πιο δημιουργική και παραγωγική.

Μετά τη μεγάλη πυρκαγιά του 1917, στη Θεσσαλονίκη μπόρεσε να ξαναφτιαχτεί κάτι φανταστικό. Στην Ευρώπη [...] δεν είμαστε σε μια κρίση πυρκαγιάς τώρα, αλλά σε μια κρίση πλήρους κατάρρευσης της παλιάς οικονομίας. Αρα πρέ-

πει να σκεφτούμε πώς η πόλη σαν φυσική και κοινωνική δομή μπορεί να προσαρμοστεί στη νέα κατάσταση και να γίνει ξανά πιο δημιουργική και παραγωγική.

Έχετε ξεχωρίσει κάποιους παράγοντες-«κλειδιά», κοινούς στις πόλεις που διεκπεραίωσαν με επιτυχία τον αστικό (επανα)σχεδιασμό τους; Αυτό που χρειάζεται για να πετύχει ο σχεδιασμός μιας πόλης είναι ένας συνδυασμός. Συνδυασμός πιο προνοητικών κυβερνήσεων, άρα καλύτερης λήψης αποφάσεων και ανοιχτόμυαλων ανθρώπων που αναλαμβάνουν και υλοποιούν τον χωρικό σχεδιασμό. Δηλαδή πρέπει να σκεφτούμε: αφενός, οι άνθρωποι που παίρνουν τις αποφάσεις είναι καλά πληροφορημένοι; Μαθαίνουν από αυτά που γίνονται σε άλλες περιοχές του κόσμου; Συζητούν και σκέφτονται ή αυτοπεριορίζονται σε έμμονες πολιτικές ιδέες; Το δεύτερο που πρέπει να αναρωτηθούμε: μήπως οι άνθρωποι που αναλαμβάνουν τον χωρικό σχεδιασμό φέρονται σαν αστυνομικοί που εφαρμόζουν αυστηρά ένα πλάνο; Είναι ικανοί να γίνουν πιο ανοιχτοί, να διαπραγματευτούν νέες ιδέες; Και τέλος να σκεφτούμε: Οι αρχιτέκτονες και οι ιδιώτες επενδυτές είναι ανοιχτοί σε νέα μοντέλα και ιδέες;

Έχει, λοιπόν, αρχίσει ν' αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο πολιτικοί, αρχιτέκτονες και επενδυτές συνεργάζονται στην Ευρώπη, σε ό,τι αφορά τον σχεδιασμό των πόλεων;

Βλέπουμε στην Ευρώπη αρκετά νέα είδη επενδύσεων, νέα είδη κτηρίων, πολύ πιο «προσαρμοσίμα» κτήρια, επενδυτές που αντιμετωπίζουν τα πράγματα πιο μακροπρόθεσμα και συνεργάζονται με τοπικές αυτοδιοικήσεις, ώστε να μοιραστούν το ρίσκο, αντί να κάνουν κάτι και μετά να τρέξουν μακριά με το κέρδος. Είναι δύσκολο



www.aalog.net

να το κάνεις αυτό ευρύτερα βέβαια. Γιατί για να γίνει χρειάζεται πολύ καλή πολιτική ηγεσία και αλλαγή του τρόπου σκέψης πολλών επενδυτών.

[Το τελευταίο διάστημα] βλέπουμε στην Ευρώπη αρκετά νέα είδη επενδύσεων, νέα είδη κτηρίων, πολύ πιο «προσαρμοσμένα» κτήρια, επενδυτές που αντιμετωπίζουν τα πράγματα πιο μακροπρόθεσμα και συνεργάζονται με τοπικές αυτοδιοικήσεις, ώστε να μοιραστούν το ρίσκο, αντί να κάνουν κάτι και μετά να τρέξουν μακριά με το κέρδος.

Μπορείτε να φανταστείτε πώς θα είναι οι μητροπόλεις της Ευρώπης, όπως για παράδειγμα το Λονδίνο, το 2050;

Από ορισμένες απόψεις, οι ευρωπαϊκές πόλεις δεν θα δείχνουν αναγκαστικά πολύ διαφορετικές. Το Λονδίνο βέβαια είναι διαφορετική περίπτωση, εν μέρει γιατί είναι πολύ μεγάλο και αποτελεί ουσιαστικά τη μόνη ευρωπαϊκή πόλη που βρίσκεται εντελώς "μέσα" στη ροή της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και ανάπτυξης. Έχει πολύ διαφορετική δυναμική, σε σχέση ακόμη και με το Παρίσι» εκτιμά. Στις επόμενες δεκαετίες, πρέπει όλοι στην Ευρώπη να ξανασκεφτούμε τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζουμε και φτιάχνουμε τις πόλεις μας, όχι προσπαθώντας να ανταγωνιστούμε τις αναδυόμενες οικονομίες της Κίνας ή της Ινδίας, που θα κάνουν αυτονότα πολύ διαφορετικά πράγματα, αλλά δημιουργώντας νέους τόπους, ευκαιρίες και μια κουλτούρα, που βασίζεται στη στήριξη της ευφυούς καινοτομίας και των νέων ιδεών, ώστε οι ευρωπαϊκές πόλεις να γίνουν τόποι δημιουργικότητας. Χρειάζεται επίσης όραμα και μακροπρόθεσμος σχεδιασμός. Δεν είναι εύκολο, αλλά σε πολλές περιοχές της Ευρώπης βλέπουμε ότι αυτό έχει ήδη ξεκινήσει τώρα.

Στις επόμενες δεκαετίες, πρέπει όλοι στην Ευρώπη να ξανασκεφτούμε τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζουμε τις πόλεις μας, όχι προσπαθώντας να ανταγωνιστούμε τις αναδυόμενες οικονομίες της Κίνας ή της Ινδίας, που θα κάνουν αυτονότα πολύ διαφορετικά πράγματα, αλλά δημιουργώντας νέους τόπους, ευκαιρίες και μια κουλτούρα, που βασίζεται στη στήριξη της ευφυούς



καινοτομίας και των νέων ιδεών

Θα μπορούσατε ν' αναφέρετε ένα παράδειγμα πόλης που αλλάζει ήδη με αυτόν τον τρόπο;

Δείτε τι συμβαίνει στο Αμβούργο, στη Χάφενσιττι (σ.σ. το Hafencity Hamburg θεωρείται σήμερα το μεγαλύτερο project ανοικοδόμησης στην Ευρώπη, από άποψη έκτασης, ενώ μετά την ολοκλήρωσή του, πιθανότατα το 2020-2030, θα φιλοξενεί 12.000 κατοίκους και 40.000 εργαζόμενους). Εκεί, οι τοπικές αρχές και ο αρχιτέκτονας δεν λένε "θα κάνω ένα σταθερό σχέδιο", αλλά επεξεργάζονται ένα στρατηγικό όραμα ανάπτυξης για τις επόμενες δεκαετίες. Λένε: θα συγκροτήσουμε μια ανεξάρτητη αναπτυξιακή εταιρεία, που θα ανήκει στον δήμο και θα διαπραγματευτεί τα βήματα της αλλαγής αυτής μακροπρόθεσμα και θα καλέσουμε επενδυτές να έρθουν. Και πιστεύω ότι σε τέτοιες περιπτώσεις οι επενδυτές όντως πηγαίνουν, αφενός επειδή συμφωνούν με το σχέδιο και, αφετέρου, επειδή υπάρχει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική που μειώνει το ρίσκο της επένδυσης.

Για να επανέλθω στο ερώτημά σας για το 2050, οι χρήσεις των κτηρίων που χτίζονται σε μια πόλη είναι πολύ πιθανό ν' αλλάξουν, άρα [όταν σχεδιάζεις μακροπρόθεσμα] δεν δημιουργείς τόσα κτήρια ειδικών χρήσεων, που σε μια δεκαετία δεν θα ξέρεις τι να κάνεις με αυτά. Στις επόμενες δεκαετίες, λοιπόν, θα δούμε ίσως πιο έξυπνη χρήση των κτηρίων και πολύ περισσότερη προσοχή στην "τεχνική βιωσιμότητα".

Σε 50 χρόνια ο κόσμος θα είναι πολύ διαφορετικός και, κοιτάζοντας πίσω, δεν θα πιστεύουμε πόσο ανόητοι υπήρξαμε στη χρήση της ενέργειας και στη μη δημιουργία κτηρίων που είναι ενεργειακά επαρκή

-Τι εννοείτε όταν μιλάτε για τεχνική βιωσιμότητα των πόλεων;

Αν και μη ορατή σε ένα κτήριο, η τεχνική βιωσιμότητα είναι απολύτως ζωτική για το μέλλον των ευρωπαϊκών πόλεων. Για παράδειγμα, οι πόλεις μας σήμερα είναι εντελώς ανεπαρκείς ως προς τη χρήση ενέργειας και αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί. Πιστεύω ότι θα αναγκαστούμε να κάνουμε κάτι και ελπίζω να μην υπάρξει μια πολύ σοβαρή ενεργειακή κρίση, πριν προλάβουμε να το κάνουμε.

Πιστεύω ότι σε 50 χρόνια ο κόσμος θα είναι πολύ διαφορετικός και, κοιτάζοντας πίσω, δεν θα πιστεύουμε πόσο ανόητοι υπήρξαμε στη χρήση της ενέργειας και στη μη δημιουργία κτηρίων που είναι ενεργειακά επαρκή.

Πόσο εφικτό είναι να προωθηθεί κάτι τέτοιο σε επίπεδο πόλης; Δεν χρειάζεται να δούμε τη «μεγάλη εικόνα»;

Αντιμετωπίζουμε μια κρίση σε επίπεδο που δεν έχουμε ξανασυναντήσει στις σύγχρονες εποχές. Το οικονομικό μοντέλο που προωθείται σε Κίνα,

Ινδία, Ινδονησία, Βιετνάμ δεν είναι βιώσιμο μακροπρόθεσμα και δεν έχει τη δυνατότητα, όπως είναι σήμερα διαρθρωμένο, να αντιμετωπίσει τα ζητήματα της κλιματικής αλλαγής και [να ικανοποιήσει] την ανάγκη της αναδιάρθρωσης του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι θα ζουν.

Αυτό που χρειάζεται είναι μια μακροπρόθεσμη πολιτική σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεν μπορείς να το κάνεις αυτό από χώρα σε χώρα, πρέπει να γίνει συνολικά. Η αποτυχία του διαλόγου στην Κοπεγχάγη για την κλιματική αλλαγή ήταν μια θλιβερή, σοκαριστική ένδειξη για το πόσο λίγα αντιλαμβάνονται οι πολιτικές ηγεσίες στον κόσμο για το τι αντιμετωπίζουμε. Και ίσως πρέπει να βρεθούμε μέσα σε μία ακόμη πιο σοβαρή κρίση, πριν οι πολιτικοί και οι πολίτες και οι επενδυτές αρχίσουν να σκέφτονται διαφορετικά κι αυτό είναι πολύ θλιβερό, γιατί ...την πληροφορία την έχουμε.

Η αποτυχία του διαλόγου στην Κοπεγχάγη για την κλιματική αλλαγή ήταν μια θλιβερή, σοκαριστική ένδειξη για το πόσο λίγα αντιλαμβάνονται οι πολιτικές ηγεσίες στον κόσμο για το τι αντιμετωπίζουμε

Ποιο ήταν το βασικό μάθημα που πήρατε δουλεύοντας στο Λονδίνο, στο East End και τα Docklands;

Δεν υπάρχει μόνο ένα μάθημα. Ωστόσο, υπάρχει κάτι που το καταλαβαίνεις εύκολα. Οι πόλεις είναι εξαιρετικά ανθεκτικές. Μπορούν πάντα να εφευρίσκουν κάτι καινούργιο και αυτό είναι φανταστικό. Συχνά, όμως η αποτυχία σε επίπεδο λήψης αποφάσεων από τις κυβερνήσεις, αλλά και από τα επαγγέλματα που εμπλέκονται με κατασκευή και σχεδιασμό, μπορούν να κάψουν αυτή την ικανότητα των πόλεων να παράγουν δημιουργικότητα.

Όταν [η δυνατότητα των πόλεων να εφευρίσκουν συνέχεια κάτι καινούργιο] λειτουργεί καλά, οι πόλεις μπορεί να είναι πολύ παραγωγικές και δημιουργικές, αν και κάθε φορά [η θετική αλλαγή τους] φαίνεται σαν να έγινε σχεδόν τυχαία, γιατί δυστυχώς δεν μαθαίνουμε τα μαθήματα για να τα μεταφέρουμε αλλού.

Το Λονδίνο αυτή τη στιγμή περνάει μια πολύ περίεργη περίοδο κατά την οποία δέχεται εξαιρετικά ισχυρές πιέσεις, λόγω της πολύ μεγάλης εισροής επενδύσεων από όλον τον κόσμο. Ακούγεται καλό αλλά δεν είναι. Στην πραγματικότητα δημιουργεί μια εξαιρετικά πλασματική εικόνα και κάνει την πόλη δυσλειτουργική

Το Λονδίνο βρίσκεται αυτή τη στιγμή στο παγκόσμιο επίκεντρο. Τι σημαίνει αυτό για την πόλη; Το Λονδίνο αυτή τη στιγμή περνάει μια πολύ περίεργη περίοδο κατά την οποία δέχεται εξαι-

ΑΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ “ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 100+”

Συνέχεια από τη σελίδα 09

σχεδιασμού. Όπως είπε ο αστικός σχεδιασμός εγγράφεται σήμερα μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Καμία πόλη (είτε σε κρίση - είτε όχι) δεν είναι πλέον απομονωμένη και θέλοντας και μη ανήκει σε διάφορα δίκτυα και όχι μόνο σε ένα. Οικονομικά, εμπορικά, πολιτιστικά, επιστημονικά, καλλιτεχνικά, υλικά ή άυλα (διαδικτυωσεις), τα δίκτυα αυτά αλλάζουν τις ιδεολογίες, τις συμπεριφορές, ακόμα και την αίσθηση για την πόλη. Το παράδειγμα του αστικού σχεδιασμού στη Γαλλία είναι από τα πλέον χαρακτηριστικά της εξέλιξης μιας προβληματικής (θεωρητικής και πρακτικής) που από τη μια προσπαθεί αναδιαμορφώσει τον χώρο των μεγάλων πόλεων έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις, πολλές φορές άλογες, προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, (κατασκευή υποδομών που ξεπερνούν το δυναμικό της πόλης όπως αεροδρόμια, αυτοκινητοδρόμους, σιδηροδρομικούς σταθμούς, πόλους γραφείων για πολυεθνικές, υπερμεγέθη πολιτιστικά κτίρια κλπ.), και από την άλλη να αντιμετωπίσουν τοπικά προβλήματα (δημογραφικά, αναπτυξιακά, διαχείρισης του χώρου, κατοικίας, εξοπλισμού κλπ.) προσπαθώντας να εξυπηρετήσουν και προ-

στατέψουν τον υπάρχοντα κοινωνικό ιστό και τον τοπικό χαρακτήρα του.

Σύμφωνα με τον κ. Τσιώμη η έννοια του σημερινού αστικού σχεδιασμού μπορεί να κατανοηθεί με το παράδειγμα της πρόσφατης μελέτης για το Μεγάλο Παρίσι και την εξέλιξη της προβληματικής από αρχιτέκτονες και πολεοδόμους για την αντιμετώπιση της αντιφατικής κατάστασης ανάμεσα στην πρόκληση του ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο και την τοπική κατάσταση του κοινωνικού και φυσικού χώρου από την άλλη, έτσι όπως αντιμετωπίζεται τελευταία από την πόλη του Μεγάλου Μπορντό.

Εργαστήριο Σχεδιασμού

Η ημερίδα ολοκληρώθηκε με την αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων του εργαστηρίου με τίτλο “Σχεδιάζοντας το Φανταστικό μέλλον”. Περίπου 30 φοιτητές του τμήματος αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ κατέθεσαν «φανταστικά» σενάρια για το μέλλον, μεταξύ των οποίων ο επανασχεδιασμός της Θεσσαλονίκης σε περίπτωση υπερχειλίσσης της θάλασσας και δημιουργία εγκαταστάσεων για τη φιλοξενία και τη σίτιση αστέγων.

Υπενθυμίζεται ότι ο πλήρης τίτλος του εργαστηρίου ήταν: “ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 100+. Κρίση και

Απόκριση: Σχεδιάζοντας το φανταστικό μέλλον”, ενώ αυτό διοργανώθηκε από το ΤΕΕ/ΤΚΜ και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ.

Διδάσκοντες στο εργαστήριο ήταν οι:

- Νίκος Καλογήρου, καθηγητής Τμ. Αρχιτεκτόνων Π.Σ. Α.Π.Θ.
- Αθηνά Βιτοπούλου, αρχιτέκτων, διδάκτορας ΕΗΕΣΣ
- Αθηνά-Χριστίνα Συράκου, αρχιτέκτων, υπ. διδάκτωρ, Τμ. Αρχιτεκτόνων Π.Σ. Α.Π.Θ.

Παράλληλα, συμμετείχε ο Hugo Hinsley διευθυντής του προγράμματος Housing & Urbanism του Architectural Association Graduate School, ο οποίος είχε δώσει διάλεξη στις 17 Ιανουαρίου ενώ συνέντευξή του φιλοξενείται στο παρόν τεύχος. ■



ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Συνέχεια από τη σελίδα 21

ρετικά ισχυρές πιέσεις, λόγω της πολύ μεγάλης εισροής επενδύσεων από όλον τον κόσμο. Ακούγεται καλό αλλά δεν είναι. Στην πραγματικότητα δημιουργεί μια εξαιρετικά πλασματική εικόνα για την οικονομία στο Λονδίνο, με τις τιμές των ακινήτων να ανεβαίνουν τρελά και την πόλη να γίνεται δυσλειτουργική. Τώρα, πρέπει να μάθουμε να χειριζόμαστε αυτό. Άλλες φορές, πάλι, δεν έχουμε καθόλου επενδύσεις. Οι πόλεις να αντιλαμβάνονται τις ευκαιρίες τους και να παίρνουν τις σωστές αποφάσεις, αλλά δυστυχώς δεν μαθαίνουμε.

Η Ελλάδα έχει εγκαταλειφθεί από την ΕΕ μέσα σε πλήρες χάος, με ένα οικονομικό μοντέλο που δεν υπάρχει πιθανότητα να λειτουργήσει [...]. Αυτό που οι πολιτικοί σας μπορούν να κάνουν είναι να προσφέρουν ένα όραμα για το τι [θετικό] μπορεί να συμβεί, ώστε οι άνθρωποι να μη νιώθουν εντελώς εγκαταλελειμμένοι

Ο ευρωπαϊκός Νότος αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια μια οικονομική κρίση, που σταδιακά μετατρέπεται σε κοινωνική. Πώς περιμένετε ότι θα επηρεάσει αυτή την εξέλιξη των πόλεων, π.χ. στην Ελλάδα;

Η κρίση σε Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία και Ιταλία, αποτελεί πιθανώς τον χειρότερο συνδυασμό οικονομικής και πολιτικής αποτυχίας στη σύγχρονη ιστορία, είναι ακόμη χειρότερη από εκείνη του 1930. Αυτό που με θλίβει είναι η αποτυχία



της πολιτικής ηγεσίας σε όλη την Ευρώπη. Θα ήλπιζε κάποιος ότι ύστερα από τέσσερα χρόνια συζητήσεων, θα είχαμε προχωρήσει σε κάποιες επιλογές πολιτικής, θα είχαμε καταλήξει σε κάποιες καλές ιδέες. Αντίθετα, [...] η Ελλάδα έχει εγκαταλειφθεί από την ΕΕ μέσα σε πλήρες χάος, με ένα οικονομικό μοντέλο που δεν υπάρχει πιθανότητα να λειτουργήσει.

Δεν μπορώ να δω κάποιον εύκολο τρόπο για τους πολιτικούς σας, εθνικά ή τοπικά, να κάνουν πράγματα για να αλλάξουν τη μεγάλη εικόνα. Χρειάζεται μια ευρύτερη πολιτική. Αυτό που οι πολιτικοί μπορούν να κάνουν είναι να προσφέρουν ένα όραμα για το τι [θετικό] μπορεί να συμβεί και να κάνουν κάποια μικρά βήματα, που έχουν σχέση με τον κοινωνικό και πολιτισμικό τρόπο σκέψης, ώστε οι άνθρωποι να μη νιώθουν εντελώς εγκαταλελειμμένοι. Υπάρχουν ιδέες, μι-

κρά σημεία αφετηρίας, που μπορούν να κάνουν τη διαφορά.

Στην Ελλάδα υποθέτω ότι μια από τις ελπίδες σας για την οικονομία στο μέλλον είναι ο τουρισμός. Άρα πρέπει να εστιάσετε στο τι μπορείτε να κάνετε ώστε, χωρίς πολλά έξοδα, να βελτιώσετε το προσφερόμενο προϊόν, αλλά και να κάνετε κάποια πράγματα σε ό,τι αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτικοί σας απευθύνονται σε άλλες χώρες. Σε κάθε περίπτωση, είναι πολύ δύσκολο, δεν υπάρχουν εύκολες απαντήσεις για να βγείτε από αυτό το χάος.

Αν κάποιες από τις πραγματικά ανόπτες ιδέες των πολιτικών και των επενδυτών, τις σπρώξουμε στη γωνία, μπορούμε πάντα να βρούμε τρόπους για να είμαστε ξανά παραγωγικοί

Συνολικά, είσατε αισιόδοξος ή απαισιόδοξος για το μέλλον των ευρωπαϊκών πόλεων; Είμαι αισιόδοξος. Ο αστικός πολιτισμός είναι ευφυής. Οι άνθρωποι είναι πολύ έξυπνοι. Και αν κάποιες από αυτές τις πραγματικά ανόπτες ιδέες από τους πολιτικούς και τους επενδυτές, τις σπρώξουμε στη γωνία, μπορούμε πάντα να βρούμε τρόπους για να είμαστε ξανά παραγωγικοί.

Εάν δεν κάνω λάθος είσατε παντρεμένος με Ελληνίδα.

Ναι και ερχόμαστε κάθε χρόνο στην Ελλάδα, στη Σαντορίνη συγκεκριμένα, τόπο καταγωγής της συζύγου μου, όπου έχουμε ένα σπίτι. Και είμαι πολύ ευτυχής που είμαι μισός Έλληνας. ■